

LINK: <https://www.edutus.hu/cikk/erteklancok-es-gazdasagi-novekedes/>

Értékláncok és gazdasági növekedés

DR. BELYÓ PÁL professzor

Edutus Egyetem, Gazdálkodástudományi tanszék

email: belyo.pal@edutus.hu

DOI: [10.47273/AP.2026.37.39-56](https://doi.org/10.47273/AP.2026.37.39-56)

ABSZTRAKT

Magyarország az elmúlt évtizedekben több területen bekapcsolódott a globális értékláncokba. Ez hozott ugyan növekedést, de hosszú távon a fejlődés korlátos, ha nem történik feljebb lépés az értékláncokban, amelyek hossza egy gazdaságnak fontos jellemzője. Azt mutatják meg, hogy az új érték teremtésnek mekkora részaránya van a kutatás-fejlesztéstől az anyag- és alkatrész-biztosításon és összeszerelésen át az értékesítésig, majd az azt követő, eladás utáni szolgáltatásig. A magyar gazdaság 2023-ban -0,9 százalékkal, 2024-ben ~2,2 százalékkal csökkent, és 2025-ben is erősen lassult a növekedés, 0,3 százalékra. A gazdaság motorja lényegében az export-orientáció, az export/GDP arány 75 százalék körül. Ez ugyan az EU és a világátlag felett van, de pl. az ipari szektor bruttó hozzáadott értékének a kibocsátáshoz viszonyított aránya Magyarországon az utolsó két évben 21 százalékra csökkent. A hazai GDP-hez való hozzáadott érték aránya alacsony és ez korlátot szab a belső fejlődésnek, így pl. a magasabb bérszintek elérésének. Ahhoz, hogy növekedésünk stabil legyen és feljebb lépjünk az értékláncokban több hazai K+F és innováció, erősebb magyar közép- és nagyvállalatok, szorosabb kapcsolat a multik és hazai beszállítók között, lényegesen jobb oktatás és készségfejlesztés kellene. Jelentős bővülésre van szükség a gyártási területek hozzáadott értékében, a regionális központokban a tervezésben, a szoftver-fejlesztésben, a szolgáltatások körének és színvonalának magasabb szintre emelésében. Vajon mekkora értékláncszint-bővítés kellene az ipari ágazatokban és ezen túlmenően a szolgáltatás területein ahhoz, hogy az stabil, hosszú távú növekedést biztosítson?

ABSTRACT

In recent decades, Hungary has integrated into global value chains (GVCs) across several sectors. While this has generated growth, long-term development remains limited without moving up these value chains. The length and depth of these chains are crucial characteristics of an economy; they illustrate the share of value creation across the entire spectrum—from research and development (R&D) through material and component procurement and assembly, to sales and after-sales services. The Hungarian economy contracted by -0.9% in 2023 and by approximately -2.2% in 2024, with growth slowing significantly to 0.3% in 2025. The primary engine of the economy is its export orientation, with an export-to-GDP ratio of around 75%. Although this exceeds both the EU and global averages, the ratio of gross value added to output in the industrial sector has fallen to 21% over the last two years.

The proportion of domestic value added to GDP remains low, which constrains internal development and hinders the achievement of higher wage levels. To ensure stable growth and move up the value chain, Hungary requires: increased domestic R&D and innovation, stronger Hungarian medium and large-sized enterprises, tighter integration between multinational corporations and domestic suppliers, significantly improved education and skills development. A substantial expansion is needed in the value added of manufacturing, as well as in design, software development, and the scope and quality of services within regional hubs. The question remains: how much of an expansion in value-chain positioning is required in the industrial and service sectors to guarantee stable, long-term growth?

Magyarország az elmúlt évtizedekben több területen bekapcsolódott a globális értékláncokba. Ez hozott ugyan növekedést, de hosszú távon a fejlődésünk erőteljesen korlátos marad, ha csaknem történik feljebb lépés az értékláncokban. Ezek megmutatják, hogy az új érték teremtésnek mekkora részaránya van a kutatás-fejlesztéstől az anyag- és alkatrész-biztosításon és összeszerelésen át az értékesítésig, majd az azt követő, eladás utáni szolgáltatásig. A magyar gazdaság 2023-ban 0,9 százalékkal, 2024-ben 2,2 százalékkal csökkent, és 2025-ben is erősen lassult a növekedés, 0,3 százalékra. A gazdaságunk motorja lényegében az export-orientáció, az export/GDP arány 75 százalék körüli. Ez ugyan az EU és a világátlag felett van, de pl. az ipari szektor bruttó hozzáadott értékének a kibocsátáshoz viszonyított aránya Magyarországon az utolsó két évben 21 százalékra csökkent. A hazai GDP-hez való hozzáadott érték aránya alacsony és ez korlátot szab a belső fejlődésnek, így pl. a magasabb bérszintek elérésének. Számítások szerint a következő 10 éves távlatban a teljes nemzetgazdaságunkban évi 2,5 százalékos potenciális növekedés lehetséges. Ez akár soknak is tűnhet, hiszen az MNB 2026 márciusi „Inflációs jelentésében” jelentősen (1,7 százalékra) rontotta az éves GDP előrejelzését.

A globális értékláncok és a nemzetgazdasági rugalmasság/ellenállóképesség (reziliencia) a fejlődés alapvető fontosságú kérdéseit jelentik a hozzáadottérték-alapú felzárkózás korlátjainak leküzdésében és a kitörési pontok meghatározásában Magyarországon is. A stabil, hosszú távú növekedési pálya helyreállítása és a magas jövedelmű gazdaságok közé való megérkezés rendszerszintű ipar- és oktatáspolitikai intervenciót igényel. Ehhez elengedhetetlen a hazai K+F és innovációs aktivitás radikális növelése, a magyar tulajdonú közép- és nagyvállalatok tőkeerejének és technológiai szintjének emelése, valamint a multinacionális vállalatok és a lokális beszállítók közötti integráció mélyítése. A fizikai gyártási területek értékteremtő képességének javítása mellett strukturális bővülésre van szükség a regionális tervezőközpontok, a szoftverfejlesztés, valamint a tudásintenzív szolgáltatások terén.

Az értéklánchossz fogalma és makrogazdasági mérhetősége

A globális és nemzetgazdasági értékláncok elemzése során a legfőbb módszertani kihívást az értékteremtő képesség egzakt mérése jelenti. Michael Porter (1985) mikrogazdasági szintű vállalati modelljét a modern makrogazdasági statisztika strukturális mutatókkal kapcsolta össze, létrehozva az értéklánchossz fogalmát.

A bruttó exportadatok hagyományos szemléletével szemben a modern globális értéklánc-integráció elemzések módszertani magvát a hozzáadottérték-alapú kereskedelmi mutatók képviselik. Koopman és szerzőtársai (2014), valamint Johnson és Noguera (2012) rávilágítottak arra, hogy a nemzetközi termelésmegosztás korában a bruttó áramlások a köztes termékek többszörös elszámolása miatt torzítanak. Az input-output táblák nemzetközi használatához Timmer és munkatársai (2015) WIOD-útmutatója nyújt bázist. Az értékláncok hossza egy adott országban a helyben teremtett új érték viszonyát méri a teljes kibocsátáshoz. A teljes kibocsátás módszertanilag tartalmazza az összes, nem belföldön létrehozott, hanem külföldről importált termék, alapanyag és részegység értékét is, azaz a teljes folyó termelőfelhasználást.

A globális értékláncok az elmúlt évtizedekben a világgazdaság elsődleges strukturális és szerveződési formájává váltak. A termelési és szolgáltatási folyamatok nemzetközi szintű darabolódása alapjaiban írta felül a klasszikus külkereskedelmi elméleteket. A modern gazdasági térben az egyes országok már nem késztermékek előállítására specializálódnak, hanem specifikus feladatokra, részfolyamatokra és tevékenységekre, miközben szorosan integrálódnak a globális termelési hálózatokba. Ez a strukturális átrendeződés különösen a közép-kelet-európai régió, és ezen belül Magyarország számára nyitott új, exportvezérelt növekedési pályákat a rendszerváltást követő piacnyitás és az uniós integráció során.

A globális értéklánc-integráció megítélése a szakirodalomban ugyanakkor nem egyértelműen pozitív; a folyamat egy jellegzetesen kettős hatásmechanizmus mentén írható le. Miközben rövid és középtávon dinamikus növekedési impulzusokat, technológiai transfert és munkahelyteremtést generál, hosszabb távon olyan strukturális függőségeket és növekedési korlátokat rögzíthet, amelyek gátolhatják a fenntartható, reálgazdasági felzárkózást.

Mindezek alapján az értékláncok hosszát a bruttó hozzáadott érték és a teljes kibocsátás hányadosa mérheti. Ez a hányados közvetlen indikátora egy gazdaság strukturális fejlettségének. A mutató értéke alapján az alábbi összefüggések rögzíthetők:

- A magas érték a hosszú értéklánc: minél hosszabbak az értékláncok, annál nagyobb az adott gazdaság vagy ágazat új értékteremtő képessége. Ez azt mutatja meg, hogy a teljes értékláncnak a kutatás-fejlesztéstől (K+F) az anyag- és alkatrész-biztosításon, az összeszerelésen át az értékesítésig, majd az azt követő eladás utáni szolgáltatásokig mekkora része van jelen és realizálódik az adott nemzetgazdaságban.
- Az alacsony érték a rövid értéklánc: a relatíve rövid értékláncok egyúttal magas importfüggőségre, vagy a globális piacokhoz mért magas belföldi termelői árakra utalhatnak. Ez a struktúra visszafogja a gazdaság hozzáadott-érték teremtő képességét, és sérülékennyé teszi a rendszert a külső sokkokkal szemben.

A magyarországi értékláncok hossza

Nemzetközi összehasonlító vizsgálatok szerint a mélyebb globális értéklánc-integráció a felzárkózó gazdaságokban rövid és középtávon évi 1–3 százalékpontos többlet GDP-növekedést képes realizálni a zártabb vagy tisztán hagyományos külkereskedelmet folytató modellekhez képest.

A nemzetközi értéklánc elmélet (az input-output elemzésen alapul: nem csak azt méri, hogy mennyi terméket adunk el, hanem azt is, milyen nemzeti és külföldi értékelemekből áll az export. Ha magas a hazai hozzáadott érték, akkor az ország mélyebben integrált, fejlődési potenciálja nagyobb.

Az OECD kereskedelmi hozzáadott érték adatai alapján Magyarországon az export nagy része importált alkatrészekben van és relatív alacsony a hazai hozzáadott érték aránya exportban.

A gazdasági növekedés endogén elmélete szerint pedig, a tőke és tudás növeli a termelékenységet (Solow-modell), és az innováció és K+F emeli a termék komplexitását és a hazai hozzáadott értéket. Mindez hosszabb távon gyorsabb és fenntarthatóbb növekedést eredményez ellentétben a tipikus „összeszerelő” szereppel.

Jól működő folyamat volt 2000-től az értékláncokba való belépés, amely gyors, de extenzív növekedést tett lehetővé. A GDP erősen együtt mozgott a német iparral, a termelékenység nőtt a csatlakozó ágazatokban. Más lehetett volna a fejlődés, ha a nemzetközi munkamegosztásba intenzívebben tudunk kapcsolódni.

Az értékláncok elemzésének adekvát eszköze az Ágazati kapcsolatok mérlege (ÁKM), amely a közvetlen felhasználások mellett a halmozott felhasználásokat is képes bemutatni (amely a közvetlen és tovagyűrűző hatások következtében kumulálódott közvetett hatások összege).

Például az ipari ágazatokban a hozzáadottérték-tartalom nagyon jelentős különbségeket mutat: az értékláncok hossza a bányászatban, a gyógyszergyártás, ipari gép, berendezés, eszköz javítása és a nyomdaipar területén a legnagyobb, 45 százalék körüli vagy afeletti aránnyal. A legalacsonyabb értéket ezzel szemben a számítógépgyártás, fémalapanyag-gyártás, a közúti jármű gyártása és a vegyi anyagok és termékek gyártása mutatja 20 százalék alatti értékekkel.

Magyarország hosszú távú növekedési potenciálja nemcsak az ipari értékláncokban való feljebb lépésen, hanem a szolgáltatások globális értékláncokba történő mélyebb integrációján múlik, ahol a hozzáadott érték és a multiplikátor egyaránt magasabb. A gazdaság szerkezetében a szolgáltatások 65 százalék, az ipar 25 százalék, a mezőgazdaság 5 százalék és az egyéb tevékenységek 5 százalék körüli arányban mérhetők. Ezen súlyok arányában vehetjük figyelembe az egyes ágazatok értékláncainak súlyait.

Magyarországi értékláncok hossza (%)

ágazatok	értéklánchossz	GDP részesedés	Import arány
NEMZETGAZDASÁG	45	100	45 - 55
Ipar összesen	25	24	50 - 70
feldolgozóipar	46	15 - 16	60 - 75
járműgyártás	16	5 - 7	70 - 85
élelmiszeripar	21	2 - 3	30 - 50
Építőipar	41	5 - 7	25 - 45
Mezőgazdaság	80	2 - 4	20 - 35
Szolgáltatások	70	58 - 60	30 - 40

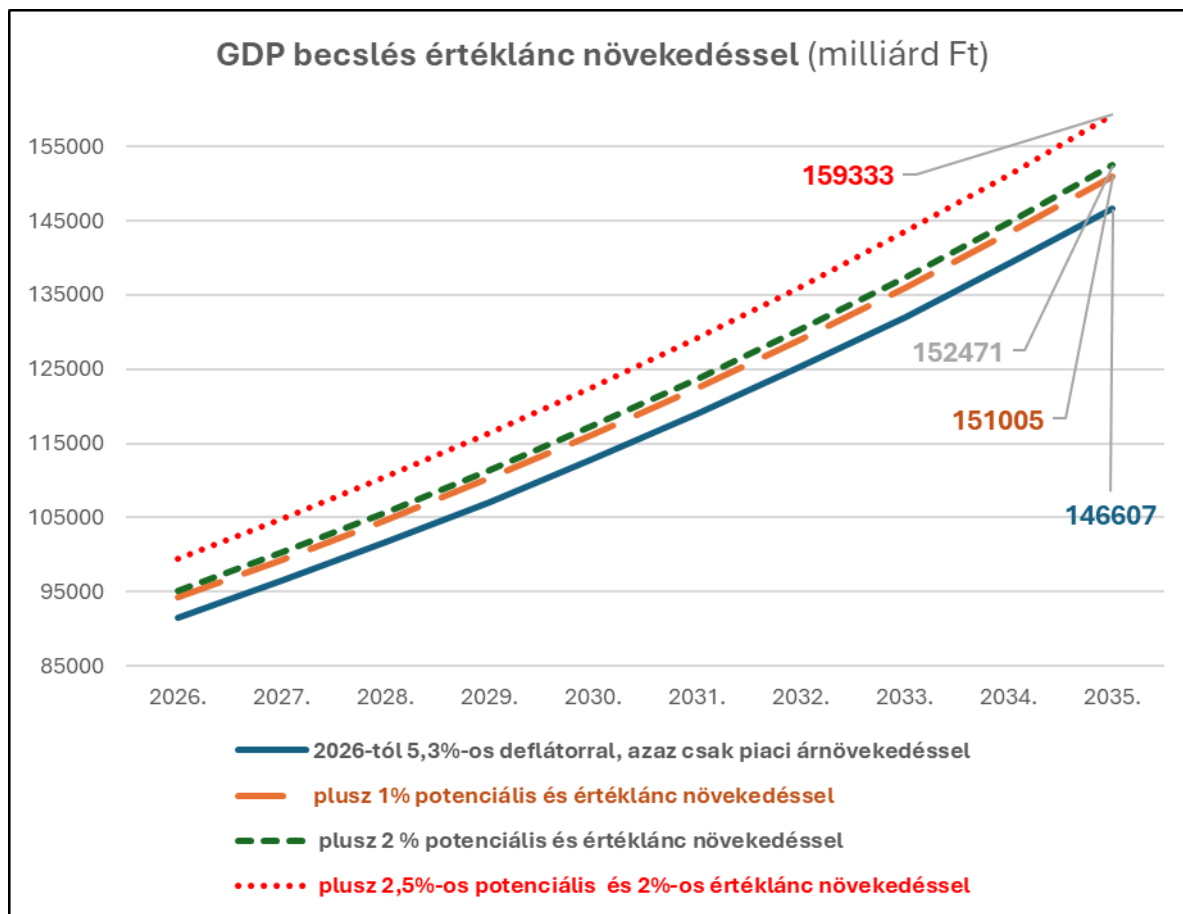
Forrás: KSH, saját számítás

Körvonalazódtak a korlátozó tényezők a várt növekedésben, így az alacsony hazai hozzáadott érték, a munkaerőhiány, a termelékenység lemaradás Nyugat-Európához képest, az erős külső (EU és multinacionális) függés, valamint az, hogy a profit jelentős része külföldre megy és a K+F és ehhez kapcsolódó stratégiai döntések többnyire külföldön vannak.

Magyarországon a számítások szerint 10 éves távlatban a teljes nemzetgazdaságban évi 2,5 százalékos potenciális növekedés lehetséges. Bár ez soknak tűnhet, hiszen az MNB 2026 márciusi „Inflációs jelentésében” jelentősen (1,7 százalékra) rontotta az idei GDP előrejelzését.

Egy „értéklánc” nem statikus állapot, hanem dinamikus keretrendszer, és alakulása folyamatos alkalmazkodást igényel. A magyar gazdaság fejlődési folyamatában az értékláncok részesedését – két scenárió feltételezve, azaz a nemzetgazdaság egy közepes és egy erőteljesebb növekedésével számolva – átlagosan 50-70 százalék közöttire lehetne emelni. Ez érezhető változást eredményezhet, volumenben átlagosan évi 1, illetve 2 százalékkal bővítheti a bruttó nemzeti termékünket. A várható növekedés folyóáras becsléséhez alapul vettem az elmúlt 15 év átlagos deflátor árindexét, amit 5,37 százalékban határoztam meg.

Gazdaságunkban jelentős a beszállítói függőség, azaz a magyar cégek túlnyomó arányban alacsonyabb szintű beszállítók. Kevés a saját márka, kevés a globálisan versenyképes magyar cég. Ha marad a jelenlegi helyzet fennáll a beragadás veszélye, azaz egy közepes jövedelmi csapda. Bérversenyben sem igazán olcsó már Magyarország, innovációban pedig még nem elég erős.

Forrás: KSH, saját számítás és szerkesztés

A következő 10 év alatt a kedvező növekedési lehetőségekkel becsülve a magyar GDP 160 ezer milliárd Ft-ra nőhetne a 2025 évi 87 ezer milliárdról. Ez - a realizált 2,5 százalékos átlagos potenciális növekedést feltételezve – úgy érhető el, hogy egy 2 százalék körüli javuló értéklánc-növekedés valósul meg. Ez korántsem elképzelhetetlen, a nemzetközi tapasztalatok alapján van esély ennek a bővülésnek az elérésére.

Ahhoz, hogy növekedésünk stabil legyen és feljebb lépjünk az értékláncokban több hazai K+F és innováció, erősebb magyar közép- és nagyvállalatok, szorosabb kapcsolat a multik és hazai beszállítók között, lényegesen jobb oktatás és készségfejlesztés kellene. Jelentős bővülésre van szükség a gyártási területek hozzáadott értékében, a regionális központokban a tervezésben, a szoftver-fejlesztésben, a szolgáltatások körének és színvonalának magasabb szintre emelésében.

A gazdaság könnyen megragadhat egy alacsony hozzáadott értékű, külső függőségekkel terhelt szinten. Az értékláncokban növekvő részvétel lehet a kiút, azaz a hazai beszállítói hálózatok erősítése, az innovációs kapacitás fejlesztése és a gazdasági szerkezet diverzifikációja.

Fontos kutatási kérdés, hogy az ipari ágazatokban és a kapcsolódó szolgáltatási szektorokban mekkora mértékű, számszerűsíthető értékláncszint-bővítésre és szerkezeti arányeltolódásra van szükség ahhoz, hogy a magyar gazdaság kibillenthető legyen a fél-perifériás pozícióból, és biztosítható legyen a válságálló, hosszú távú makrogazdasági stabilitás.

A globális értéklánc-integráció és a gazdasági növekedés elméleti háttérrendszere

Pozitív növekedési csatornák és transzmissziós mechanizmusok

A nemzetközi termelési hálózatokba való bekapcsolódás a fejlődő és felzárkózó gazdaságok számára a növekedés gyorsításának egyik leghatékonyabb eszköze. A szakirodalmi szintézis alapján a globális értéklánc-integráció négy alapvető makrogazdasági csatornán keresztül fejti ki pozitív növekedési hatását:

- Exportvezérelt növekedés és piaci integráció: A globális értékláncokba beáramló országok termelőkapacitásai közvetlenül kapcsolódnak a globális kereslethez. Az exportbővülés nem csupán a folyó fizetési mérleg egyensúlyát javítja, de közvetlen aggregált keresleti ingerként szolgál, amely multiplikátorhatásokon keresztül növeli a bruttó hazai terméket.
- Külföldi működőtőke-beáramlás és tőkefelhalmozás: A multinacionális vállalatok közvetlen tőkebefektetései radikálisan növelik a fogadó ország fizikai és technológiai tőkeállományát. Az FDI nemcsak finanszírozást jelent, hanem olyan modern eszközök és infrastruktúra telepítését, amely belföldi forrásból nem, vagy csak jelentős időbeli késéssel állna rendelkezésre.
- Technológiai tovaryűrűző hatások: A multinacionális vállalatok jelenléte demonstrációs és versenyhatásokat generál a hazai gazdasági ökoszisztémában. A helyi vállalatok közvetve hozzáférhetnek fejlett gyártási eljárásokhoz, szervezeti innovációkhoz, minőségirányítási rendszerekhez és modern menedzsmenttechnikákhoz. Ez a tudástranszfer kulcsfontosságú a hazai kkv-szektor termelékenységének szintjének emelésében.
- Nemzetközi méretgazdaságosság kihasználása: A globális piacokra történő termelés lehetővé teszi a gyárak és üzemek optimális méretének elérését. A volumen növekedésével a fix költségek nagyobb termékalapon oszlanak meg, ami az egységköltségek radikális csökkenéséhez és nemzetközi versenyképességi előnyökhöz vezet.

A növekedési mechanizmusok strukturális korlátai és kockázatai

A globális értéklánc-integráció egyoldalú, kritika nélküli növekedési narratíváját az empirikus tapasztalatok érdemben árnyalják. A nemzetközi termelési hálózatoknak való kitettség komoly makrogazdasági aszimmetriákat és kockázatokat hordoz magában:

- Az alacsony hazai hozzáadott érték problémája: Az erős globális értéklánc-integráció gyakran együtt jár a bruttó export rendkívül magas importtartalmával. Ha az országban végzett tevékenység kimerül az importált részegységek és alapanyagok fizikai összeszerelésében, akkor a bruttó exportadatok látványos növekedése mögött valójában elenyésző hazai jövedelem- és értékteremtés áll.

- Profitrepatriáció és a GDP-GNI olló: Az FDI-vezérelt növekedési modell strukturális sajátossága, hogy a külföldi tőke által megtermelt profit és jövedelem jelentős része osztalék vagy egyéb transzfer formájában elhagyja a fogadó országot. Emiatt tartós aszimmetria alakul ki a belföldön megtermelt jövedelem (GDP) és a hazai szereplők által ténylegesen elkölthető vagy felhalmozható nemzeti jövedelem (GNI) között, ami korlátozza a belföldi tőkeképződést.
- Importfüggőség és aszimmetrikus külső sokkérzékenység: A merev, ágazatilag koncentrált és hosszú ellátási láncokba való tagozódás kiszolgáltatottá teszi a gazdaságot a külső környezeti sokkoknak. A globális logisztikai zavarok, a geopolitikai konfliktusok vagy a nemzetközi nyersanyag- és energiaár-robbanások azonnali, láncreakció-szerű termelésvisszaesést okoznak a hazai gyárakban.

Az értékláncokon belüli feljebb lépés elmélete és formái

A feljebb lépés fogalmi keretei és tipológiája

Az gazdasági feljebb lépés vagy pozíciójavítás a globális értékláncok szakirodalmának központi kategóriája. Azt a folyamatot jelöli, amely során egy gazdasági szereplő vagy egy teljes nemzetgazdaság az alacsony jövedelmezőségű, könnyen helyettesíthető tevékenységek felől a magasabb hozzáadott értékű, tudásintenzív és magasabb profitmarzsszal rendelkező szegmensek felé mozdul el. Humphrey és Schmitz (2002), valamint Gereffi (2019) nyomán a folyamat négy formáját különíthetjük el:

- Folyamatfejlesztés: A termelési eljárások és logisztikai rendszerek hatékonyságának növelése új technológiák, automatizáció vagy fejlettebb szervezési módszerek bevezetése révén. Célja a termelékenység növelése és az egységköltségek minimálisra csökkentése.
- Termékfejlesztés: Elmozdulás a magasabb minőségi kategóriát, bonyolultabb technológiai specifikációkat képviselő, magasabb egységárú termékek és outputok előállítására felé.
- Funkcionális fejlesztés: Új, magasabb hozzáadott értékű és magasabb szintű szellemi tőkét igénylő funkciók átvétele a hálózati munkamegosztáson belül. Ez a fizikai gyártás fázisából való kilépést jelenti a pre-produkciós (K+F, dizájn) vagy a poszt-produkciós (logisztikai menedzsment, marketing, márkáépítés) fázisok irányába.
- Láncváltás: A legmagasabb szintű strukturális ugrás, amely során a nemzetgazdaság az egyik értékláncban megszerzett kompetenciáit egy teljesen új, magasabb technológiai intenzitású és jövedelmezőbb iparágba transzformálja át.

A közép-kelet-európai régió és kifejezetten hazánk történeti növekedési pályáját elemezve megállapítható, hogy a magyar gazdaságban szinte kizárólag az első két típus – a folyamat- és a termék-fejlesztés vált meghatározóvá, miközben a legjelentősebb hazai jövedelmet generáló funkcionális fejlesztés szerkezeti korlátokba ütközött.

A feljebb lépés megvalósulásának strukturális előfeltételei

Az értékláncban való feljebb lépés szigorú belső feltételek teljesülését igényli:

- A humán tőke minősége és a STEM-orientáció³: A magas hozzáadott értékű funkciók ellátásához elengedhetetlen a magasan képzett, rugalmas munkaerőbázis, a mérnöki, természettudományi, matematikai és digitális készségek megléte.
- A hazai beszállítói hálózatok mélysége: Szükséges egy olyan fejlett, tőkeerős és technológiailag érett hazai kkv-szektor, amely képes tartós beszállítói kapcsolatokat kialakítani az multinacionális vállalatokkal, biztosítva a vertikális tudástranszfert.
- Endogén innovációs kapacitás és K+F intenzitás: Az önálló technológiai abszorpció (befogadóképesség) és a saját szellemi termékek fejlesztése határozza meg, hogy egy ország képes-e kitörni a technológiai követő státuszból.
- Intézményi stabilitás és aktív iparpolitika: Az államnak kiszámítható jogi környezettel, valamint olyan célzott iparpolitikával kell interveniálnia, amely támogatja az innovatív klaszterek kialakulását.

Magyarország strukturális pozíciója a globális értékláncokban

Az FDI-vezérelt növekedési modell és az „összeszerelő csapda” realitása

Magyarország a rendszerváltást követően egy kifejezetten FDI-vezérelt növekedési modellt valósított meg. Ez a stratégia sikeresen vont be a globális tőkét, aminek köszönhetően az ország a régió egyik leginkább a nemzetközi értékláncokba integrált gazdaságává vált.

Ugyanakkor ez a struktúra egy rendkívül erős és aszimmetrikus függőséget is eredményezett: a magyar gazdaság és export szerkezete extrém módon koncentrálttá vált néhány globális dominanciájú ágazatban, elsősorban a közúti járműgyártásban (autóipar) és az elektronikai iparban, a most már sokat bíralt akumulátor gyárak létesítésével.

A hazai és nemzetközi szakirodalomban a magyar gazdasági szerkezet leírására leggyakrabban alkalmazott fogalom az „összeszerelő csapda”. Magyarország esetében ez a diagnózis részben helytálló, pontosabb azonban, ha a hazai gazdaságot egy „fél-perifériás, fejlődés-korlátos modellként” definiáljuk, az alábbi strukturális jellemzők alapján:

Magyarország specifikus strukturális pozícióját jól szemléltetik a Központi Statisztikai Hivatal legfrissebb kísérleti statisztikája (KSH, 2026a). Az ipari értéklánchossz alakulása jelentős ágazati divergenciát mutat: míg a hazai járműiparban (KSH, 2026c; Lőrincz, 2017) az intenzív importfüggőség és a magas folyó termelőfelhasználás miatt a bruttó hozzáadott érték aránya a kibocsátáshoz képest az utóbbi két évben kritikus szintre, 21 százalékra süllyedt. A lokálisabban beágyazott élelmiszeripar (KSH, 2026b) és építőipar (KSH, 2026d) viszont hosszabb belföldi láncokat képes felmutatni.

³ A STEM-orientáció a természettudományok, a technológia, a mérnöki tudományok és a matematika (angolul Science, Technology, Engineering, Mathematics) iránti érdeklődés felkeltését és a pályaaorientációt jelenti

E kettősség igazolja azt az elméleti felvetést, hogy a technológiailag élenjáró multinacionális szektor integrációja nem garantálja a hazai hozzáadott érték automatikus növekedését (*Éltető et al., 2015; Sass és Szalavetz, 2014*). A legmagasabb profitmarzsot biztosító stratégiai funkciók (K+F, dizájn) továbbra is a centrális régiókban maradnak.

A GDP alakulás feltételezett becslése 2025-2035 között (milliárd Ft)

Év	GDP 2010 évi áron			GDP folyó áron			
	potenciális növekedés 2%	értéklánc növekedés+1%	értéklánc növekedés + 2%	2026-tól 5,3%-os deflátorral	értéklánc növekedéssel +1%	értéklánc növekedéssel + 2%	2,5-os potenciális és 2%-os értéklánc növekedéssel
2025.	51516	52031	53072	86 893			
2026.	52546	53072	54133	91559	94306	95222	99507
2027.	53597	54133	55216	96476	99370	100335	104850
2028.	54669	55216	56320	101657	104706	105723	110481
2029.	55763	56320	57447	107116	110329	111400	116413
2030.	56878	57447	58595	112868	116254	117383	122665
2031.	58015	58595	59767	118929	122497	123686	129252
2032.	59176	59767	60963	125315	129075	130328	136193
2033.	60359	60963	62182	132045	136006	137327	143506
2034.	61566	62182	63426	139136	143310	144701	151213
2035.	62798	63426	64694	146607	151005	152471	159333

Forrás: KSH adatbázisok, saját számítás

Nem beszélhetünk ugyanakkor teljes, merev csapdáról, mivel a magyar gazdaságban láthatók az evolúciós fejlődés jelei is: az elmúlt években megfigyelhető a multinacionális mérnöki és K+F központok fokozatos hazai megjelenése (*Sass és Szalavetz, 2014*), valamint az üzleti szolgáltató szektor (SSC/GBS) dinamikus és magas minőségű bővülése.

Globális sokkok és geoökonómiai átrendeződés

A magyar gazdaság 2023 és 2025 közötti növekedési megtorpanása közvetlenül visszavezethető a nemzetközi termelési hálózatok sérülékenységére. A globális ellátási láncokat érintő fertőzési hullámok (*Baldwin & Freeman, 2022*) és strukturális sokkok (*OECD, 2021*) a magyar gazdasági térben specifikus aszimmetriákat, úgynevezett tér-idő horpadásokat eredményeztek (*Gáspár & Sass, 2023*). Az erre adott szakpolitikai válaszreakcióként azonosítható geogazdasági hídépítés és többirányú igazodás (*Gagyi & Gerőcs, 2025*) új típusú függőségeket hozott létre (pl. a nyugati autóipari és a keleti akkumulátortechnológiai tőke egyidejű és koncentrált becsatornázásával), miközben az Ipar 4.0 technológiák térnyerése felülírta a hagyományos munkaerőköltség-alapú versenyelőnyöket, és kényszerítő erővel hatott a digitális és automatizációs alapú fejlesztések megvalósítására (*Szalavetz, 2019*).

**Az állami költségvetés K+F-előirányzatából kifizetett pénzösszegek
társadalmi gazdasági célok szerint**

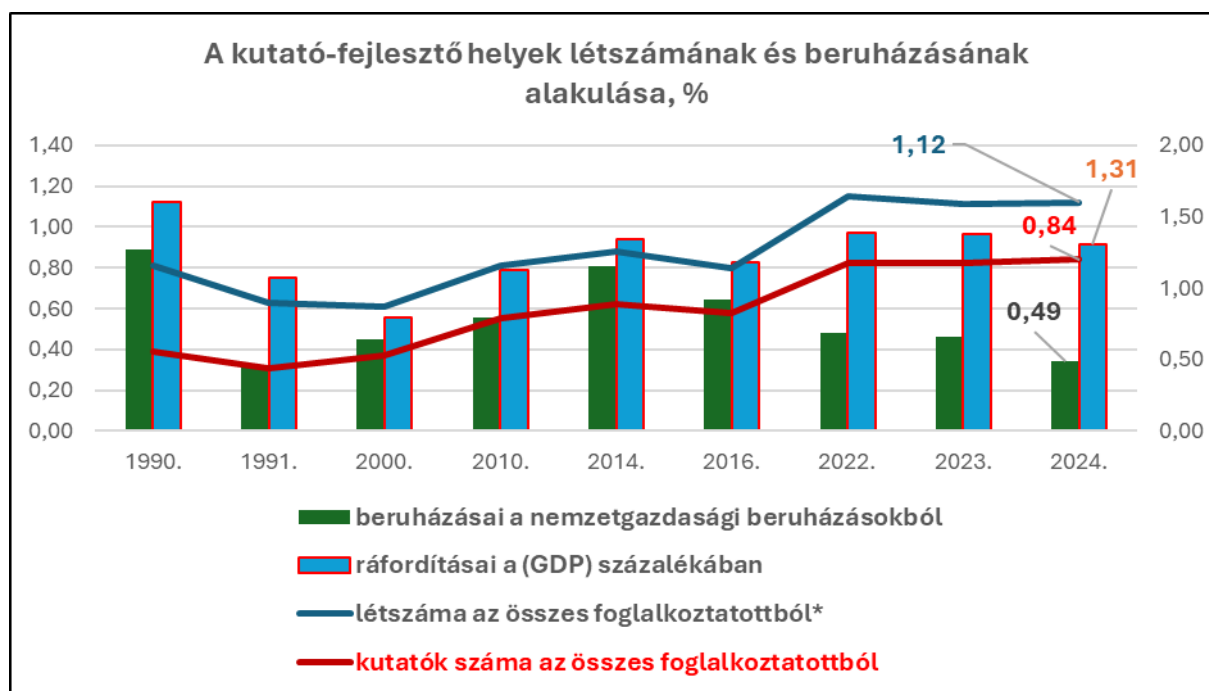
Társadalmi-gazdasági célok	2010	2019	2020	2024	
	megoszlás %				millió Ft
A Föld kutatása és hasznosítása	0,9	2,4	2,0	1,0	2 255
Környezet	2,5	4,0	4,3	2,8	6 017
A világűr kutatása és hasznosítása	0,7	5,2	5,0	11,7	25 348
Közlekedés, telekommunikáció és egyéb infrastruktúra	5,8	6,5	3,2	10,7	23 079
Energia	1,3	3,0	2,6	5,7	12 386
Ipari termelés és technológia	10,6	13,2	29,9	7,9	17 014
Egészség	7,0	13,7	19,7	13,5	29 272
Mezőgazdaság	5,4	9,8	7,1	4,0	8 747
Oktatás	0,2	1,8	0,7	12,8	27 732
Kultúra, rekreáció (szabadidő), vallás és tömegkommunikáció	0,5	1,3	1,8	1,7	3 773
Politikai és társadalmi rendszerek, struktúrák és folyamatok	3,9	3,1	2,2	1,2	2 564
Általános tudásszint fejlesztését szolgáló kutatások általános egyetemi alapokból finanszírozva	28,9	6,1	2,1	0,2	467
Általános tudásszint fejlesztését szolgáló kutatások egyéb forrásból finanszírozva	31,7	30,0	19,1	23,9	51 854
Védelem	0,6	0,0	0,3	2,9	6 182
Összesen	100,0*	100,0	100,0	100,0	216 688

Forrás: KSH, saját szerkesztés. *A teljes állami kifizetés 2010-ben 96 222 millió Ft volt folyó áron.

A hazai hozzáadott érték növelésének és a globális értékláncokban történő feljebb lépésnek az egyik legfontosabb motorja az állami K+F-kiadások volumene és azok társadalmi-gazdasági célok szerinti megoszlása. A táblázat az állami költségvetés K+F-előirányzatából kifizetett pénzösszegek szerkezeti változását mutatja be a 2010 és 2024 közötti időszakban.

Strukturális trendek és kritikai elemzés

A K+F-források allokációs mintázatának idősoros vizsgálata alapján kiemelendő az Ipari termelés és technológia kategóriájának alakulása. A szektor részaránya a 2010-es 10,6 százalékról 2020-ban drasztikusan megugrott, elérve a 29,9 százalékot. Ez a hirtelen koncentráció közvetlen lenyomata a koronavírus-járvány alatt indított masszív állami beruházás-ösztönző és technológia-intenzív támogatási programoknak, amelyek a multinacionális termelőkapacitások belföldi megtartását és bővítését célozták. Ugyanakkor 2024-re ez az arány **7,9 százalékra** süllyedt vissza (17.014 millió Ft), ami elmarad a 2010-es bázisév szintjétől is. Ez a hullámváz fenntarthatósági kockázatokat hordoz a hazai kkv-k folyamat- és termék-upgradingje szempontjából.

Forrás: KSH, saját számítás és szerkesztés

A táblázat adatai világosan kirajzolják a felsőoktatási és kutatóintézeti hálózat finanszírozási struktúrájának radikális átalakulását is: az „Általános egyetemi alapokból finanszírozott” kutatások aránya szinte teljesen eliminálódott (28,9 százalékról 0,2 százalékra csökkent), ezzel párhuzamosan az oktatás specifikus célú K+F-kifizetései a 2010-es 0,2 százalékról 2024-re 12,8 százalékra emelkedtek (27.732 millió Ft). Ez a szerkezeti olló a hazai egyetemi szféra modellváltásának és a teljesítményalapú, célzott projektfinanszírozás előtérbe kerülésének a közvetlen statisztikai lecsapódása.

A fenntartható bérszintek és az export hozzáadott értékének emeléséhez a közvetlen ipari termelés és technológia K+F-támogatásának tartósan magas szinten tartására lenne szükség. Ahhoz, hogy az ipari hozzáadottérték-arányt érdemben növelni lehessen, az állami K+F allokációnak sokkal közvetlenebbül kellene támogatnia a multinacionális és a hazai kkv-szektor közötti közös technológiai transzferprojekteket.

Gazdaságpolitikai stratégiák a hazai hozzáadott érték növelésére

Magyarország fenntartható gazdasági fejlődésének és a közepes jövedelem csapdájának elkerülésének záloga az értékteremtő képesség szisztematikus és radikális növelése. Összhangban az *Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (2025)* legfrissebb stratégiai ajánlásaival, az értéklánc-szempontokat közvetlenül integrálni kell a szakpolitikai döntéshozatalba. Ez a megközelítés – amelyet *Taglioni és Winkler (2016)* globális empirikus adatokkal is alátámaszt – azt követeli meg a magyar növekedési modelltől (*Víg, 2021*), hogy a közvetlen tőkevonzás (FDI) helyett a hazai kkv-k hálózati integrációját és a humán tőke fejlesztését helyezze a fókuszba, négy fő stratégiai irány mentén.

A hazai beszállítói hálózatok mélyítése

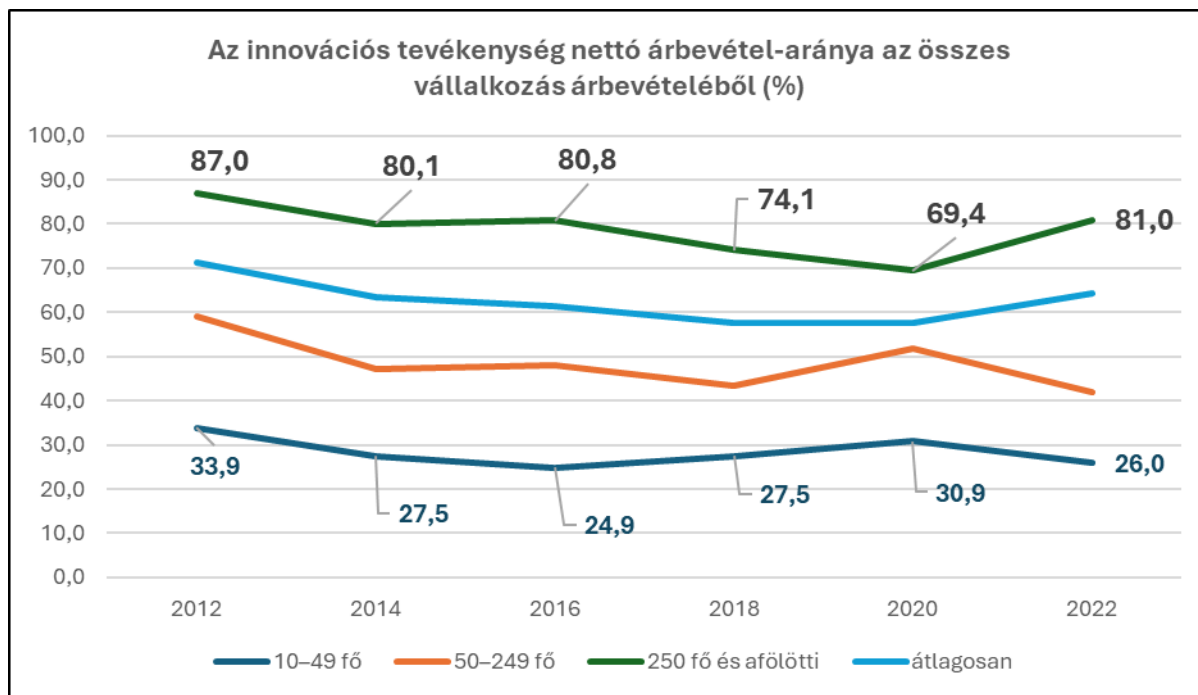
A hazai kis- és középvállalatok (kkv-k) versenyképességének és beszállítói pozícióinak megerősítése a gazdasági szuverenitás növelésének legfőbb eszköze. Célzott állami programokon keresztül támogatni kell a hazai kkv-k digitális és minőségirányítási felzárkózását, hogy alkalmassá váljanak a magasabb szintű beszállítói státuszok megszerzésére. Ez pedig lényeges makrogazdasági hatást eredményez. Empirikus becslések és közgazdasági modellek igazolják, hogy a hazai beszállítói arány 10 százalékpontos növekedése a multiplikátorhatásokon, a megnövekedett belföldi jövedelem-kiáramláson és a fogyasztáson keresztül hosszú távon 1–2 százalék közötti tartós GDP-többletet képes eredményezni a nemzetgazdaságban.

Az a vállalat lesz sikeres, amely képes integrálni az új technológiákat, kezelni a globális kockázatokat és megfelelni a fenntarthatósági elvárásoknak. Az innováció kulcsszerepet játszik az értékteremtésben, ezért a szolgáltatásoknál az értéklánc optimalizálását fejlett logisztikai rendszerekkel és automatizációval végzik el, míg a gyártó vállalatok egyre inkább digitalizált termelési folyamatokra támaszkodnak, így alapvető a mesterséges intelligencia és automatizáció, a blokklánc technológia, a személyre szabás és tömegtestreszabás, a globális értékláncok átalakulása, a fenntarthatóság és etika.

A fenntarthatóság alapvető elvárás a vállalatokkal szemben. A körforgásos gazdaság modellje, a karbonlábnyom csökkentése és az etikus beszállítói láncok kialakítása mind hozzájárulnak a hosszú távú sikerhez.

A funkcionális feljebb lépés és a tudásintenzív funkciók ösztönzése

A gazdaságpolitika fókuszát a tiszta kapacitásbővítő, fizikai tőkeintenzív beruházások támogatása felől át kell helyezni a funkcionális feljebb lépést elősegítő projektek felé. A közvetlen állami támogatásokat és adókedvezményeket hozzá kell kötni ahhoz, hogy a beruházó vállalat hoz-e létre magas hozzáadott értékű munkahelyeket, tervezési részlegeket, regionális logisztikai központokat vagy globális marketingfunkciókat Magyarországon.

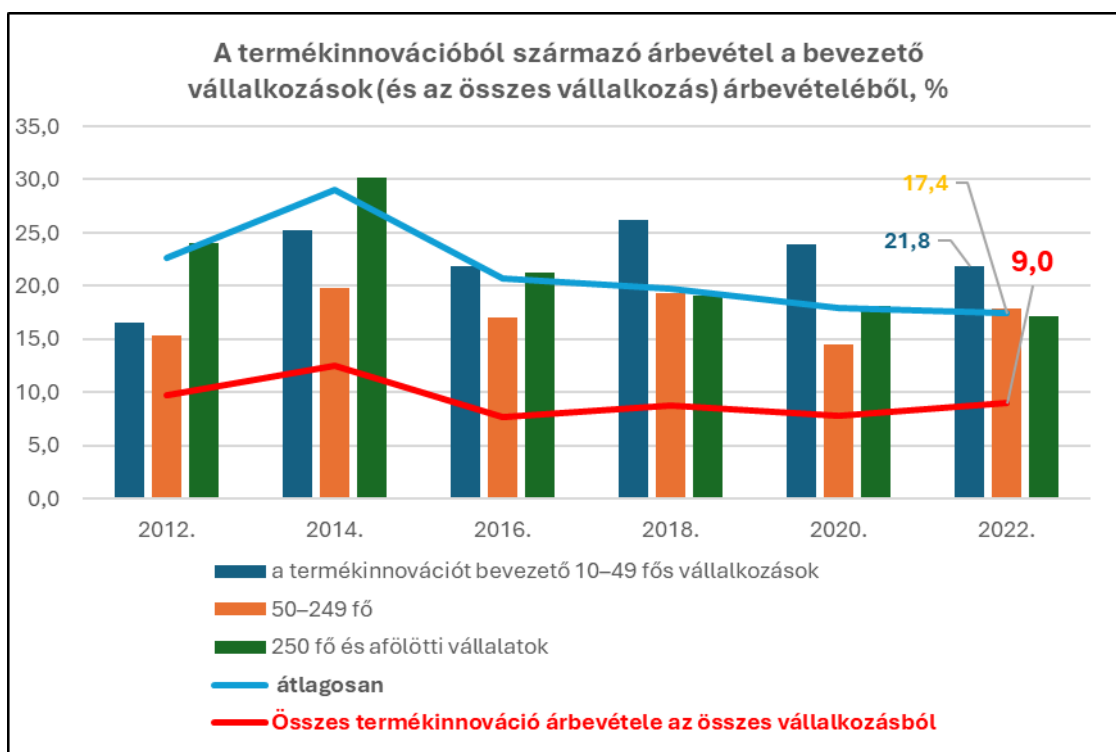

Forrás: KSH, saját számítás és szerkesztés

Innováció, K+F és az egyetemi-ipari ökoszisztéma megerősítése

Szükséges a kutatás-fejlesztésre fordított nemzeti kiadások radikális növelése a GDP arányában. Ki kell építeni és intézményileg támogatni kell az állam, az egyetemi kutatóbázisok és a magánszektor közötti strukturális, piaci alapú együttműködést, hogy az egyetemek az innováció és a technológiai transzfer regionális csomópontjaivá váljanak.

A kiugrási feltételek a nemzetközi elismertséghez a mesterséges intelligencia alkalmazások, és a digitális találmányok fejlesztésében a kvantumkommunikáció, a számítástechnika, a nanotechnológia, a mesterséges intelligencia, a robotika.

Forrás: KSH, saját számítás és szerkesztés

Az értéklánc kedvező fejlesztése alapvető eszköz továbbra is a versenyelőny megteremtésében a vállalatok számára.

Gazdasági és ágazati diverzifikáció

A magyar gazdaság rendkívül kiszolgáltatott az autóiipari konjunktúrának és a globális járműipari ciklusoknak. A stratégiai ellenállóképesség növelése érdekében elengedhetetlen a gazdasági szerkezet tudatos diverzifikálása. Kiemelten kell támogatni a magas hozzáadott értékű, de kisebb fizikai eszközigényű, tudásalapú ágazatok fejlesztését, mint a digitális gazdaság, a szoftverfejlesztés, a biotechnológia és a fejlett szolgáltatások.

Fokozni kell az együttműködést a kutatás-fejlesztés, a robotika, az autóiipar és az elektronika területén. Számos vállalat válhat ismertté magas minőségű és precíz termékek előállításával. Úttörő szerepet játszhatnak az elektromos járművek fejlesztésében-gyártásában.

Előnyt jelenthetne a megújuló energia, különösen a vízenergia kiaknázása, ez az áramtermelés egyre bővülő hányadát biztosíthatná és egyfajta technológiai és innovációs központtá válhatnánk.

További jelentős kutatási területünk lehetne az egészségügyi technológia, a fintech, a cleantech és az agrártechnológia.

A kutatás-fejlesztésre fordított egyre növekvő GDP hányadú kormányzati kiadások teszik lehetővé az ösztönzők bővítését a technológiai startupok számára, az egyre nagyobb növekedési lehetőségeke jelentő magasabb hozzáadott értékű ipar részarányának növelését, egyúttal az IT és digitális gazdaság, a zöld energia és a logisztikai-központ szerepének megváltozását.

Következtetések

A részletesen bemutatott és elemzett nemzetközi gyakorlat szerint a magyar gazdaságpolitikának jó esélye lehet az értéklánc-növeléssel megvalósított jelentős GDP növekedés megvalósítására. A globális értékláncok és a nemzetgazdasági rugalmasság, ellenállóképesség a fejlődés alapvető fontosságú kérdéseit jelentik a hozzáadottérték-alapú felzárkózás korlátjainak leküzdésében és a kitörési pontok meghatározásában Magyarországon is. A globális értékláncok elméleti és empirikus elemzése alapján megállapítható, hogy a globális értéklánc-integráció a felzárkózó gazdaságok számára elengedhetetlen és hatékony növekedési impulzusokat biztosít, azonban önmagában nem garantálja és nem automatizálja a fejlett országokhoz való strukturális reálkonvergenciát.

A hosszú távú nemzetgazdasági siker és a jóléti szint emelésének kulcsa nem a nemzetközi termelési hálózatokba való bekapcsolódás pusztán tényében vagy volumenében, hanem az ezen értékláncokon belül elfoglalt strukturális és funkcionális pozícióban rejlik.

Ma már általánosan ismert, hogy a magyar fejlődésben az ipar és technológia területén az autópár és elektromobilitás az erős külföldi függés miatt jelentősen korlátozott, az IT és digitalizáció viszont az egyik legnagyobb hozzáadott értékű növekedési terület. Gazdaságpolitikánkban az energiafüggetlenség stratégiai cél és így a zöld gazdaság és megújuló energia kitüntetett fejlesztési terület. Az EU-s támogatások erősen szorgalmazzák a körforgásos gazdaság fejlesztését és az értéklánc feljebb lépés területe lehet a mezőgazdaság és élelmiszeripar. Bebizonyosodott, hogy nagy lehetőséget ad a turizmus, a logisztika⁹ és elosztó központ szerep bővítése. Mindezekben pedig az oktatás és humán tőke kritikus tényezőt jelent.

A magyar gazdaságpolitika elsődleges feladata az extenzív, összeszerelő jellegű növekedési modell felváltása egy intenzív, tudás- és innovációalapú fejlesztési-stratégiával. Az extenzív növekedés és az alacsony belföldi hozzáadott érték (DVA)⁴ tartós fenntartása a közepes jövedelem csapdájának konzerválódásához vezethet, míg a tudatos funkcionális szintlépés és a hazai kkv-szektor strukturális beágyazása képezi a válságálló, hosszú távú makrogazdasági stabilitás egyedüli lehetőségét.

⁴ Hazai hozzáadott érték (Domestic Value Added): Makrogazdasági mutató, amely azt mutatja meg, hogy egy adott ország exportjának vagy termékének mekkora része származik belföldi forrásból, nem pedig importból.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Antràs, P. (2020): Conceptual Aspects of Global Value Chains, *World Bank Economic Review*, 34(S1), pp. S1–S19. <https://doi.org/10.1093/wber/lhaa003>

Baldwin, R. (2016): *The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization*, Cambridge, MA: Harvard University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv24w655w>

Baldwin, R. & Freeman, R. (2022): Supply chain contagion waves, NBER Working Paper.

Éltető, A., Magasházi, A. & Szalavetz, A. (2015): Global value chains and upgrading: Experiences of Hungarian firms, *Competitio*, 14(1), pp. 5–22. <https://doi.org/10.21845/comp/2015/1/1>

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (2025): Az értékláncok figyelembevétele a szakpolitikai döntéshozatalban (feltáró vélemény a dán elnökség felkérésére), (C/2025/5145).

Gagyí, Á. & Geröcs, T. (2025): Polyalignment as geoeconomic bridging, *Third World Quarterly* (online first).

Gáspár, T. & Sass, M. (2023): ‘Space-time dents’ in global value chains – The Hungarian case, *Society and Economy*, 45(3), pp. 173–185. <https://doi.org/10.1556/204.2023.00020>

Gereffi, G. (2019): *Global Value Chains and Development: Redefining the Contours of 21st Century Capitalism*, Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108559423>

Gereffi, G., Humphrey, J. & Sturgeon, T. (2005): The governance of global value chains, *Review of International Political Economy*, 12(1), pp. 78–104. <https://doi.org/10.1080/09692290500049805>

Humphrey, J. – Schmitz, H. (2002): How does insertion in global value chains affect upgrading in industrial clusters? *Economy and Society*, 31(4), 1017–1027. <https://doi.org/10.1080/0034340022000022198>

Johnson, R. C. & Noguera, G. (2012): Accounting for intermediates: Production sharing and trade in value added, *Journal of International Economics*, 86(2), pp. 224–236. <https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2011.10.003>

Koopman, R., Wang, Z. & Wei, S.-J. (2014): Tracing value-added and double counting in gross exports, *American Economic Review*, 104(2), pp. 459–494. <https://doi.org/10.1257/aer.104.2.459>

KSH (2026a): Ipari értéklánchossz és területi koncentráltóság, Kísérleti statisztika, 2026. január.

KSH (2026b): Értéklánchossz és területi koncentráltóság az élelmiszeriparban, Kísérleti statisztika.

KSH (2026c): Értéklánchossz és területi koncentráltóság a járműiparban, Kísérleti statisztika.

KSH (2026d): Értéklánchossz és területi koncentráltóság az építőiparban, Kísérleti statisztika.

Lőrincz, N. (2017): Global value chains and the Hungarian automotive industry, *Vezetéstudomány*, 48(5), pp. 35–48.

Makó, C., Illéssy, M., Csizmadia, P., Kirov, V. & Galev, T. (2011): Changes in work from the global value chain perspective, *Vezetéstudomány*, 42(6), pp. 2–12. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2011.06.01>

OECD (2013): *Interconnected Economies: Benefiting from Global Value Chains*, Paris: OECD Publishing.

OECD (2021): *Global value chains: Efficiency and risks in the context of COVID-19*, Paris: OECD Publishing.

Ponte, S., Gereffi, G. & Raj-Reichert, G. (eds.) (2019): *Handbook on Global Value Chains*, Cheltenham: Edward Elgar. <https://doi.org/10.4337/9781788113779>

Porter, M. E. (1985): *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*, New York: Free Press.

Sass, M. & Szalavetz, A. (2014): R&D-based integration and upgrading in Hungary, *Acta Oeconomica*, 64(S1), pp. 153–180. <https://doi.org/10.1556/aoecon.64.2014.s1.6>

Szalavetz, A. (2019): Digitalisation, automation and upgrading in global value chains, *Post-Communist Economies*, 31(5), pp. 646–670. <https://doi.org/10.1080/14631377.2019.1578584>

Taglioni, D. & Winkler, D. (2016): *Making Global Value Chains Work for Development*, Washington, DC: World Bank.

Timmer, M. P. et al. (2015): An illustrated user guide to the World Input–Output Database, *Review of International Economics*, 23(3), pp. 575–605. <https://doi.org/10.1111/roie.12178>

Víg, I. (2021): Az értékláncok és a növekedési modellek szerepe a gazdasági növekedésben, *Polgári Szemle*, 17(1–3), pp. 117–136. <https://doi.org/10.24307/psz.2021.0709>